

una reducció paral·lela en *calània*, que *AlcM* troba com a nom de la calàndria a Massalcoreig

Les formes més esteses en el Princ. i Ribag. són amb *-a*- interna, sigui o no amb *-aa* al final. En les comarques tant del NE. com del S. predomina això *sələ-mándria* a Vidreres-Tossa (1931), a Les Guilleries (St Sadurní d'Osormort, 1936), a Gósol (on sé un xaragall anomenat La Rasa de les *sələmándries*, 1964). Però també en el Priorat: a Capçanes (1935) em prevenien que les *salamándries* tenen «*birri*»: en efecte hi ha la superstició molt estesa que és un animalet verinós: potser perquè savis de poble els carregaren el mort de mals de ventre causats per haver begut aigua putrescent en aiguamolls o fontetes on s'han vist salamandres; es pondera fins a dir que mossega [?] amb picada mortal, el cas és que, a la Vall d'Aran, «piquet de *salmána*: tòc de campana» els fa pressentir un tritlleig funeral (1925). Cap a Camprodon es combina la *zi(a)* amb la variant en *-i* (*salmándria* a Setcases, 1936)

La forma llatina *salamandra* també s'ha conservat vulgar en alguns llocs, com en el NO. de Ribagorça (Gavàs, 1965); bearn. *salamandre* (Palay). Però ens intriga la *z* postònica tan estesa; ja fou antiga cap al centre d'Espanya: Tirso de Molina la posa en rima amb el nom de la clàssica enamorada Atàndria (en *El Burlador de Sevilla* I, v. 968; també Rojas Zorrilla), i és atribuïda a Sant Isidor (*Etym* XII, iv, 34), però només pels mss B, K i T, que podrien ser ja de temps califals. Està escrit *šalamándriyā* pel còdex mossàrab de Dioscòrides (B. N. P.) que Simonet (*Gl. Moz*, p. 578, amb altres dades hispanoaràbigues) data de 1219. En el món bilingüe mossàrab —aràbic i llatí— li podríem trobar una explicació, en un adjectiu derivat en *-iya* per l'àrab, car aqueixa mena d'adjectius, en àrab vulgar, desplaçava l'accent a la síl·laba anterior, si aquesta era tancada o de vocal llarga

Imaginem, doncs, donada la fama dels cutadors, màgics i naturalistes hispano-àrabs, que aquesta forma arabitzant que suposem, es pogué propagar des de molt d'hora, i arribar per tant als Pirineus. És sabut que la reputació màgica d'aquest animaló va fer que hom el relacionés amb els savis i taumaturgs de Salamanca, d'on la deformació en *salamanquesa* i formes anàlogues que s'usaren en castellà —per més que pròpiament designaven un sauri distint, però semblant—, i de fet he sentit *salamanquesa* com a nom de la salamàndria fins a l'Alt Aragó (Bielsa, 1965).

DERIV: *Salamandri* + *Salamandran* 'persona desgarrada' a Benasc: «qué *salamandràn* ye ixo home!» (Ferraz, 96), no sé si simplement partint de la idea de bestialitat o xipolleig pudent inherents a l'animaló, o si hi ha influència del grup de *MANDRA* (cast. *mandria* 'mal subjecte', llgd. *mandro* 'guineu').

1 En l'ALGc (I, 44) la resposta a «salamandre» fou *salmána* en un punt vora St. Gironès, *salumáno* a l'alta vall de Coufflens, i en general *salamányo* a la resta del Coserans; fora d'aquesta zona hi ha *-andro* cap a Tolosa etc. Crida l'atenció la singular semblança amb un mot de sentit ben diferent, «tas de foin» (ALGc II, 442) que és *salabáno* a dos punts

de Comenge Nord i al capdamunt de la Vall d'Aura, i *salaban(t)* a Luixon, Oueil i Barossa; amb un verb corresponent (II, 348) per a «mettre le foin en tas»: *salabaná* o *ensalaban(á)* a la Barossa i 5 punts immediats al N., NE i NO. Hi ha retallat metafòric d'allò a això? Més aviat sembla que aquest verb es pugui explicar per un derivat del ll. *SABANA* 'peça de roba', un *SABAN-ALE* 'borrassa', amb metàtesi de **ensabanalá*. Si és així, es podria imaginar el canvi de *-ANDRA* > *-ana* en el nom del rèptil (conjuntament o alternativa) per influència d'aquest verb.

Salamanyera, V. *sarmenya* *Salamó*, *salamonat*, V. *salomó* *Salamejar*, *salamera*, *salameria*, V. *salema* *Salanc*, V. *sal* *Salanca* (top), V. *sal*; (bot.), V. *salze* *Salancar*, V. *salze* *Salancós*, V. *sal*

Salarcre, *salangre*, V. *sal* *Salangana*, del tagàlog i visayo *salangan* id *Salaó*, V. *sal* *Salaparda*, V. *saragata* *Salapat*, V. *solapeta* *Salar*, V. *sal* *Salar-dú*, V. *salmó* *Salarejar*, *salarí*, *salaríar*, *salarmoniac*, V. *sal* *Salàs*, impossible el que diu *AlcM*; nom cèltic *SALASSE* (E T C I, 105, 222) *Salavor(es)*, V. *cellavors* (LLAVORS, cf *cell*, III, 271a54ss.) *Salat*, V. *sal* *Salbimis*, V. *salze* *Salbuscar*, V. *salpicar* (*SAL*) *Salcet*, variant de *CERCETA* *Salcissot*, V. *salsitxa* (*SAL*) *Salcondut*, V. *salvar* *Salcut* (BDC XIX, 60) potser de *(*as*)*saucut*, format amb *assau* = 'força cuit', llatí *AD-SATIS*; o més aviat està per *sol-cuit* (usat per Aguiló) *Saldable*, *saldar*, V. *sòlid* (*SOU*) *Saldat*, vg. per *soldat* *Saldista*, *saldó*, V. *sòlid* (*SOU*) *Saldó*, *saldonenc*, *saldonera*, V. *sauló* *Saldóna*, V. *celldònia* *Saldom*, variant del NP *Celoni* II. *CELEDONIUS* *Saldoriya*, V. *saçoldà* *Saldroquejar*, V. *sorollar*, *sotraqejar* (*SOEGAR*)

SALEFA, 'pell d'ovella', de l'àr. *salīḥa* vg. id., derivat de *salah* 'escorxar, llevar la pell'. □ 1ª doc: 1422.

Usat a València, com explica Covarrubias (1611) «para poner a los niños porque no pudran los colchones, y algunos viejos que tienen mal de orina», «*çalefa*: zalea la piel del carnero seca, con lana y sin curtir», *CRos*, 1764, p. 249, també en Sanelo (f° 143); per confusió amb *SANEFA*, afegeix: «*salefes*: senefas» (125v, igual confusió en un inv. de 1614, *AlcM*, § 2) V. detalls i més dades en *ZALEA* (DCEC), que és la forma que aquest arabisme revestí en castellà.

Sembla haver-hi una variant en el doc. «item una *saleja* vella, que dóna M.^o Segura» enumerat entre els «tapits» en un inv. del convent de St. Frances de Palma de M., a. 1584 (*BSAL* VIII, 329a) si no hi ha mala lectura de *ɣ* per *f*, potser és manlleu d'una variant cast. *azaleja* (citada per Eguílaz sense documentar-la); on hi podria haver encreuament amb el sinònim cast. *pelleja*, quan la *ɣ* cast encara sonava *ž*

Salajar, V. *sal*

SALEMA, 'paraules molt corteses i falagueres' de